

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 23. února 2016 ve věci č. 51500/08 – *Çam proti Turecku*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že rozhodnutím o nepřijetí stěžovatelky ke studiu na konzervatoři z důvodu, že je nevidomá, došlo k porušení zákazu diskriminace (článek 14 Úmluvy) v přístupu ke vzdělání (článek 2 Protokolu č. 1). Soud stěžovatelce přiznal náhradu nemajetkové újmy ve výši 10 000 eur.

I. Skutkové okolnosti

V srpnu 2004 stěžovatelka úspěšně složila talentové přijímací zkoušky na Konzervatoř turecké hudby při Technické univerzitě v Istanbulu ve hře na loutnu. V září 2004 předložila konzervatoři lékařské osvědčení, vyžadované od všech nových studentů, v němž bylo uvedeno, že je způsobilá studia v těchto sekcích konzervatoře, kde není vyžadován zrak. Vedení konzervatoře se následně obrátilo na dané zdravotnické zařízení, sdělilo mu, že ve všech sedmi sekcích konzervatoře je zrak vyžadován, a požádalo ho o vydání nového osvědčení, které by tuto skutečnost reflektovalo. V listopadu 2004 zdravotnické zařízení osvědčení opravilo a uvedlo, že stěžovatelka není způsobilá se na konzervatoři vzdělávat.

Ještě v září 2004 vedení konzervatoře vydalo rozhodnutí, jímž zamítlo žádost stěžovatelky o přijetí ke studiu. Stěžovatelka podala proti rozhodnutí žalobu a neúspěšně požádala o odložení výkonu rozhodnutí školy. Žaloba ve věci samé byla soudem prvního stupně zamítnuta v říjnu 2005 s tím, že rozhodnutí školy není v rozporu se zákonem, jelikož stěžovatelka nepředložila lékařské osvědčení, v němž by bylo uvedeno, že je způsobilá se na konzervatoři vzdělávat. V únoru 2008 rozhodnutí soudu potvrdil nejvyšší správní soud.

Stěžovatelka po nepřijetí na konzervatoř navštěvovala běžnou střední školu a následně byla přijata ke studiu na katedře hudby Fakulty krásných umění Univerzity v Marmaraře.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 2 PROTOKOLU Č. 1

Stěžovatelka namítala, že jelikož je nevidomá, nebyla zapsána na konzervatoř, čímž došlo k porušení jejího práva na vzdělání a diskriminaci z důvodu zdravotního postižení. Poukazovala především na to, že stát nesplnil svoji pozitivní povinnost zajistit osobám s postižením stejné šance v oblasti vzdělávání, jaké mají ostatní lidé.

Soud úvodem připomněl, že článek 2 Protokolu č. 1 nelze vykládat tak, že by státu ukládal povinnost založit či financovat určitou vzdělávací instituci. Tento článek nicméně zaručuje každému právo na přístup k základnímu, střednímu a vyššímu vzdělání, které v daném okamžiku v daném státě existují (např. *Leyla Şahin proti Turecku*, č. 44774/98, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2005). Ve vztahu k projednávané věci Soud poznamenal, že skutečnost, že předmětná škola zajišťovala především umělecké vzdělávání, nezpůsobuje, že by podmínky přijetí na tuto školu byly vyňaty z působnosti článku 2 Protokolu č. 1.

Dále Soud připomněl, že právo na vzdělání je nezbytné k realizaci základních lidských práv a svobod, a proto v demokratické společnosti zaujímá zásadní postavení. Vzdělávání je v moderním státě jednou z nejdůležitějších veřejných služeb. Jde však o komplexní a nákladnou službu, přičemž zdroje, které

na ni stát může vynaložit, jsou nutně omezené. Na rozdíl od mnoha jiných veřejných služeb je ovšem vzdělání právem, které je přímo chráněno Úmluvou (*Velyo Velev proti Bulharsku*, č. 16032/07, rozsudek ze dne 27. května 2014, § 33). Konečně Soud připomněl, že při výkladu a použití článku 2 Protokolu č. 1 je nutné přihlížet ke všem pravidlům a zásadám mezinárodního práva, které jsou mezi smluvními stranami Úmluvy platné, a Úmluvu je třeba vykládat způsobem, který je v souladu s ostatními normami mezinárodního práva, jehož je nedílnou součástí. Ustanovení týkající se práva na vzdělání jsou přitom obsažena např. v Evropské sociální chartě a Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením.

Ve vztahu k projednávané věci Soud konstatoval, že článek 14 Úmluvy zahrnuje zákaz rozlišování založeného na postižení bez objektivních a rozumných důvodů (*Glor proti Švýcarsku*, č. 13444/04, rozsudek ze dne 30. dubna 2009, § 80). Předmětný vnitřní řád školy neobsahoval ustanovení, které by nevidomé vylučovalo ze studia, a povinnost předložit lékařské osvědčení o fyzické způsobilosti ke studiu ukládal všem budoucím studentům. Dle Soudu nicméně nelze přehlížet účinky tohoto ustanovení na osoby s postižením. V projednávané věci byla podle Soudu skutečnost, že stěžovatelka je nevidomá, nepochybně jediným důvodem, proč nebyla na konzervatoř přijata, když v přijímacím řízení, v němž byly zjišťovány její vlohy, uspěla.

V této souvislosti Soud zdůraznil, že z vývoje mezinárodního a evropského práva je patrný význam zásad univerzality a nediskriminace při výkonu práva na vzdělání. Evropská sociální charta a Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením pak uvádějí, že inkluzivní vzdělávání je nejvhodnějším prostředkem k naplnění těchto zásad. Článek 14 Úmluvy musí dle Soudu být vykládán ve světle požadavků těchto úmluv a s přihlédnutím k pravidlu přiměřených úprav, kterými se rozumí „*nezbytné a odpovídající změny a úpravy, které nepředstavují nepřiměřené nebo nadměrné zatížení a které jsou prováděny, pokud to konkrétní případ vyžaduje*“, na něž mají osoby se zdravotním postižením právo, aby mohly požívat základních práv a svobod na rovném základě s ostatními.

Každé dítě má nicméně své vlastní vzdělávací potřeby, proto přiměřená opatření mohou nabývat různých podob, ať již materiálních, pedagogických, organizačních, stavebních úprav, vzdělávání pedagogů, úprav vzdělávacích programů či zajištění pomůcek. Úkolem Soudu v žádném případě není definovat, jakými prostředky mají být zajištěny vzdělávací potřeby jednotlivých dětí, k čemuž jsou příslušné vnitrostátní orgány. Státy ovšem musí být při přijímání opatření v dané oblasti zvláště pozorné s ohledem na dopady svých rozhodnutí na děti s postižením, které jsou obzvláště zranitelné. Diskriminace založená na postižení v sobě proto zahrnuje i odmítnutí přiměřených úprav.

V projednávané věci se vnitrostátní orgány nijak nesnažily identifikovat potřeby stěžovatelky ani zjistit, do jaké míry může její slepota být překážkou pro její hudební vzdělávání, ani zvážit, jaká opatření by mohla pomoci v naplnění jejích specifických vzdělávacích potřeb, aby se mohla vzdělávat na konzervatoři. Stěžovatelce proto byla bez objektivního a rozumného odůvodnění upřena možnost vzdělávat se na konzervatoři jen z důvodu jejího zdravotního postižení, čímž došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.